

Наставно-научном већу Филозофског факултета у Београду

Реферат о написаној докторској дисертацији кандидата мр Вукашина Дедовића

Изабрани у комисију ради оцене докторске дисертације мр Вукашина Дедовића под називом *Рад Србије на заштити државних и националних интереса у Македонији од 1885. до 1912. године*, имамо част да Већу поднесемо следећи извештај.

Вукашин Дедовић (1960), просветни радник, стекао је звање магистра историје на Филозофском Факултету Универзитета у Приштини 2004. Од 1986. радио је као наставник историје у више основних и средњих школа у Косову Пољу, Приштини, Ушћу и Краљеву.

Докторску дисертацију чине предговор, пет поглавља, закључак, списак извора и литературе и резиме на српском и енглеском језику; написана је на 939 страна са напоменама. Структура дисертације је хронолошко-тематска.

Кандидат је у *Предговору* (странице 15-21) изнео критички осврт на најважнију литературу, објављене и необјављене изворе које је користио у раду.

У уводном поглављу, насловљеном *Македонија као предмет истраживања* (странице 22-45), анализиран је територијални обухват појма Македонија, пре свега у српском политичком и уопште јавном дискурсу крајем 19. и почетком 20. века. Пошто није увек постојала сагласност између различитих релевантних аутора у погледу одређивања северне границе

Македоније, кандидат се определио да је третира у најширем смислу, од Шар планине на северу до Егејског мора на југу.

Друго поглавље, *Политика Србије према Македонији од 1885. до 1894. године* (странице 46-374) хронолошки обухвата период од настанка плана Милутина Гарашанина о националној политици Србије у Македонији 1885. до избијања Источне кризе 1894. Подељено је у 37 мањих тематских потпоглавља. План Милутина Гарашанина као полазна основа српске политике детаљно је представљен и истакнути су његови најважнији елементи: спровођење политике културним и просветним средствима и дефинисање Бугарске као главног непријатеља Србије у Македонији. Потом су обрађена појединачна питања, међу којима су најважнија: оснивање и рад конзулата Србије у Скопљу, Битољу и Солуну, оснивање Политичко-просветног одељења Министарства иностраних дела Србије, као установе надлежне за руковођење целокупном политиком у Македонији, односи Србије са Бугарском и Грчком у контексту македонског питања, оснивање и рад српских црквено-школских општина и рад српских школа и учитеља у Македонији. Кандидат је исправно уочио да је највећу препреку реализацији циљева српске политике у овом периоду представљало непостојање засебне српске црквене организације у Турској, која би омогућила конституисање засебног српског милета. Истакнуто је да преговори са Грчком и са Васељенском патријаршијом о постављању Срба на епископска места у оквиру Васељенске патријаршије, чиме би се поменути проблем донекле превазишао, нису у овом периоду дали жељене резултате. Посебно су корисна потпоглавља о постављању српских учитеља, организацији наставе и дистрибуцији српских уџбеника, јер показују неке од најважнијих

конкретних резултата политике које је Србија успела да у овом периоду оствари.

Треће поглавље, насловљено *Политика Србије у периоду од 1894. до 1903. године* (странице 374-558), подељено је на 27 мањих тематских целина. У овом поглављу обрађена је политика Србије према Македонији у условима Источне кризе 1894-1897, најаве почетка реформи у европском делу Турског царства и уласка македонског питања у фазу комитске активности. Кандидат је с правом истакао значај постављења Србина Фирмилијана Држаића на место митрополита у Скопљу 1897. и добијања званичне дозволе турских власти за отварање српских школа у Битољском и Солунском вилајету исте године. Дипломатске активности Србије на покушају приближавања Бугарској такође су исцрпно представљене. Суштинску промену у македонском питању донело је формирање бугарске револуционарне организације, подељене у више фракција, познате под именом ВМРО. Кандидат је уочио њен значај, те је њеном настанку и деловању, са посебним освртом на погубне последице по Србе у Македонији, посветио одговарајући простор. Илиндански устанак и однос Србије према њему третирају се у засебним потпоглављима. Комисија је приметила да је кандидат пропустио да у излагање укључи новије резултате српске историографије, који показују да су и Срби, најкасније 1897. године, почели да формирају своје чете које су деловале у Македонији.

Четврто поглавље носи наслов *Политика Србије према Македонији 1903-1908.* (странице 559-742). У њему је приказана и анализирана политика Србије према Македонији током периода спровођења реформи Великих сила у деловима европске Турске. Најзначајнији сегмент те политике јесте било деловање Српске четничке организације, од 1905. назване Српска одбрана,

којој је кандидат и посветио готово цело ово поглавље. Настанак, устројство и промене у организацији током односног периода су до детаља приказани, као и борбе које су српске чете водиле са бугарским комитским одредима. Кандидат је исправно истакао да је најважнији моменат за српску четничку делатност било стављање организације под директну управу Министарства иностраних дела 1905, чиме је добила одговарајућу материјалну и логистичку подршку. Из излагања о борбама српских чета са бугарским супарницима, види се да је Српска четничка организација успела да овлада северозападним деловима Македоније до 1908. Кандидат је мање пажње посветио резултатима српске просветне политике у Македонији у овом периоду, која се одвијала паралелно са четничком активношћу.

Пето поглавље, *Српско питање у Македонији у време младотурског режима* (странице 743-897), обухвата кратак, али значајан период од избијања младотурске револуције 1908. до почетка Балканских ратова 1912. Подељено је на 11 мањих потпоглавља. Најважнија карактеристика овог периода коју је кандидат истакао јесте био прелазак са револуционарно-оружаног на политички вид деловања у македонском питању, и то у условима обновљене уставности у Османском царству. У том смислу, кандидат је детаљно обрадио настанак и рад српске политичке странке у Турској, назване Демократска лига, и то како у контексту унутрашњих питања везаних за Турску, тако и у контексту односа са владама Краљевине Србије. Због суштинског значаја за политику Србије према Македонији, кандидат је исправно посветио посебно потпоглавље преговорима између Србије и Бугарске о савезу склопљеном 1912. Комисија је приметила да је посебно занимљиво и вредно пажње потпоглавље о прославама дана Светог Саве у српским школама у Македонији у овом периоду.

У *Закључку* (странице 898-904) кандидат се осврнуо на основне проблеме које је подробније разрадио у дисертацији.

Кандидат је искористио све њему доступне необјављене и готово све објављене историјске изворе и научну литературу. Највећи део архивске грађе пронашао је у фондовима Архива Србије, Архива Југославије и Архива САНУ.

Комисија је приметила да је кандидат поједине сегменте свог излагања могао да изнесе на мањем броју страна, користећи се наративним уопштавањем односно табеларним приказима где је то било могуће. На ове и сличне мање примедбе комисија ће указати кандидату на усменој одбрани рада.

На основу изложеног, комисија је слободна да предложи Наставно-научном већу Филозофског факултета у Београду да дозволи кандидату мр Вукашину Дедовићу да усмено брани докторску дисертацију *Рад Србије на заштити државних и националних интереса у Македонији од 1885. до 1912. године*.

У Београду, 16. јуна 2016.

Чланови комисије:

Проф. др Славиша Недељковић

Проф. др Милош Јагодић

Проф. др Радош Љушић
